

Marta Trojanowska, *Axer Otto (1906–1983)*, w: Tekstowa kartoteka osobowa przemyslan, pod red. Anny Siciak – na stronie Przemyskiej Biblioteki Publicznej

Axer Otto (1906–1983), pseud. Otto Rex, Zygmunt Oleksiuk; scenograf, rysownik, malarz

Ur. 3 sierpnia 1906 r. w Przemysłu, jako syn Saula Axera, nauczyciela muzyki i kompozytora, i Sary Hutter. Po ukończeniu gimnazjum klasycznego (chodził do szkół w Wiedniu, Przemysłu i Częstochowie) miał zostać muzykiem, ale dzięki wstawiennictwu malarza Mariana Strońskiego, jego ojciec zgodził się, aby w 1924 r. rozpoczął studia w krakowskiej Akademii Sztuk Pięknych. Studiował równocześnie grafikę i malarstwo u profesorów Wojciecha Weissa i Karola Frycza; był jednym z najzdolniejszych studentów. W czasie studiów dorabiał sobie grając w kawiarnianych orkiestrach jazzowych.

W r. 1929 wystawiał swoje prace w krakowskim Pałacu Sztuki, a w latach 1930–1932 w ramach stypendium uczył się w Paryżu pod kierunkiem Józefa Pankiewicza.

W październiku 1930 r. oficjalnie zrzekł się wyznania mojżeszowego (odnotowane w księdze urodzeń). W r. 1931 ożenił się z Bronisławą Mroczkowską. Wielokrotnie brał udział w wystawach w Krakowie, Lwowie i Warszawie, aktywnie działał w zarządzie Związku Zawodowego Artystów Plastyków we Lwowie. We Lwowie zadebiutował jako scenograf; tej plastycznej pasji poświęcił się całkowicie i był wierny jej do końca swego zawodowego życia.

Na lwowskiej scenie współpracował z Wilamem Horzycą i Leonem Schillerem, przyjaźnił się m.in. ze

Zbigniewem Pronaszka. We Lwowie miał też dalszą rodzinę (m.in. kuzyna – Erwina Axera, późniejszego wybitnego reżysera teatralnego); przyjeżdżał często do Przemyśla, gdzie mieszkali jego rodzice. Z lwowskim teatrem jako scenograf był związany prawie do wybuchu wojny; w sumie projektował scenografię i kostiumy do 95 przedstawień pod pseudonimem Otto Rex. Wszystkie jego realizacje scenograficzne przeżyły w czasie okupacji. Wybuch wojny zastał Axera w Warszawie, gdzie od 1937 r. miał także pracownię i gdzie mieszkała rodzina jego żony. W pierwszych dniach września 1939 r. zgłosił się do wojska, ale do swego oddziału nie dotarł. Pracownia i mieszkanie artysty zostało spalone w czasie oblężenia Warszawy. W październiku 1940 r. musiał opuścić żonę i zamieszkać w getcie, gdzie przebywał do października 1942 r.; prowadził tam szkołę plastyczną utrzymywaną przez Judenrat w budynku sierocińca Janusza Korczaka.

Po likwidacji getta ukrywał się w jego ruinach, a potem – do 1 sierpnia 1944 u rodziny żony; żona w tym czasie zmarła. Walczył w Powstaniu w AL jako Zygmunt Oleksiuk, a po kapitulacji przebywał w obozie jenieckim stalag XIa w Altengrabow pod Magdeburgiem.

Od r. 1945 pracował w Łodzi w Teatrze Wojska Polskiego i w Państwowej Wyższej Szkole Teatralnej. W r. 1949 zamieszkał w Warszawie i do 1973 pracował jako scenograf w Teatrze Polskim. Otrzymał wiele nagród i wyróżnień; w sumie zaprojektował scenografię do około 200 przedstawień teatralnych. Po powrocie do Warszawy ożenił się powtórnie, z Olgą, dziennikarką. Axer wykonywał wiele rysunków; zachowało się ich około 10 tysięcy. Po odejściu z teatru zaczął

częściej malować – pozostawił około 200 obrazów. Tematem jego prac był zazwyczaj człowiek: rysował i malował kobiety, dzieci, sceny z udziałem Żydów (np. w serii *Rysunki chasydzkie*).

Zm. w Warszawie 24 maja 1983 r.

Otto Axer był osobą wyróżniającą się w warszawskich kręgach towarzyskich: ujmująco uprzejmy, czasem uszczypliwy, zawsze nieco staromodnie ubrany w czerń i biel – przesiadywał w ulubionych warszawskich kawiarniach i wychodził na spacerzy ze swoim ukochanym jamnikiem. Dopełnieniem związków Axera z Przemyślem była wielka wystawa jego dzieł w Muzeum Narodowym Ziemi Przemyskiej w 1997 r. Prace Axera znajdują się w zbiorach prywatnych, w Centrum Scenografii Polskiej Muzeum Śląskiego w Katowicach, oraz w Muzeum Narodowym Ziemi Przemyskiej i innych.

Źródła i literatura: AP w Przemyślu, Akta stanu cywilnego Izraelickiej Gminy Wyznaniowej w Przemyślu, sygn. 29; MNZP, Dział Sztuki i Rzemiosła, Listy Stefanii Borek do Ottona Axera, [kserokopie nieoprac.]; Fotografie; Banach W., *Otto Axer. Katalog wystawy*, Sanok 1994; Hartwig J., *Otto Axer*, Warszawa 1978; *Otto Axer. Malarstwo. Katalog wystawy galerii „Zachęta”*, Warszawa 1968; *Otto Axer. Rysunki chasydzkie, Wariacje teatralne, Malarstwo. Katalog „Galerii Studio”*, Warszawa 1993; Moroń E., Moskal J., *Szkice chasydzkie Ottona Axera w Centrum Scenografii Polskiej Muzeum Śląskiego. Informator*, Katowice 1995; Moroń E., *Wystawa malarstwo, rysunek, scenografia Ottona Axera ze zbiorów muzealnych i Olgi Axerowej. Informator*, Przemyśl 1997; Olbromska U., *Wystawa „Malarstwo, rysunek i scenografia Ottona Axera” w Muzeum Narodowym Ziemi Przemyskiej*, Przemyśl 1997, mszps, [br. pag., nieoprac.].